

Folketingets Finansudvalg
Christiansborg

24. januar 2019

Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 53 (Alm. del) af 11. oktober 2018 stillet efter ønske fra René Christensen (DF)

Spørgsmål

Vil ministeren oplyse effekten af at optage 1.000 ekstra personer på de lange videregående uddannelser på både de offentlige finanser og velstanden, både i 2025 og på lang sigt? I besvarelsen bedes taget højde for, at der er faldende marginalafkast af uddannelse, dvs. at de ekstra 1.000 studerende har mindre gunstige personlige forudsætninger for at gennemføre og anvende uddannelsen end de nuværende studerende.

Svar

I Finansministeriets mellemfristede fremskrivninger vil et øget optag på de lange videregående uddannelser have forskellige effekter på de offentlige finanser og velstanden – målt ved strukturelt BNP – alt efter tidshorisonten.

På kort sigt vil et øget optag alt andet lige svække de offentlige finanser i form af højere udgifter til uddannelse og SU-stipendier og indebære en midlertidig reduktion af arbejdsudbuddet. Velstanden vil ligeledes på kort sigt reduceres, fordi flere personer er under uddannelse og tilsvarende færre er i (fuldtids-)beskæftigelse.

På langt sigt vil et højere uddannelsesniveau i arbejdsstyrken føre til højere velstand. Det skyldes, at både arbejdsudbuddet og produktiviteten (lønafkastet) generelt er stigende med uddannelsesniveaet. På langt sigt er øget produktivitet omtrent neutralt for de offentlige finanser, givet de normale beregningstekniske principper i holdbarhedsberegningen for det offentlige forbrug efter planlægningshorisonten, og øgede offentlige udgifter til uddannelse skønnes at blive omtrent modsvaret af stigende skatteindtægter fra en øget beskæftigelse efter endt uddannelse, jf. *Finansredegørelse 2014, kapitel 6*.

Illustrativ virkning af øget optag på lange videregående uddannelser

Virksomheden på de offentlige finanser og velstanden ved at øge optaget på de lange videregående uddannelser (LVU) med 1.000 personer årligt er illustreret i det følgende stiliserede eksempel. Det lægges til grund, at det årlige optag på LVU fra og med 2019 stiger med 1.000 personer, der ellers ville være optaget på en mellem-lang videregående uddannelse (MVU).

Omkring hver tredje person, der bliver optaget på en akademisk bacheloruddannelse, gennemfører ikke uddannelsen.¹ For at illustrere at de 1.000 yderligere optagne har mindre gunstige personlige forudsætninger for at gennemføre en LVU, forudsættes det, at halvdelen frafalder studiet efter et års studieaktivitet. De, der falder fra studiet, antages i stedet at gennemføre en ikke-akademisk MVU.

Forudsætningerne betyder, at der i 2019 er yderligere 1.000 studerende på LVU og 1.000 studerende færre på MVU, *jf. tabel 1*. I 2020 er 500 personer, der blev optaget i 2019, faldet fra en LVU og begyndt på en MVU, mens der samtidig er 1.000 nye, der skifter fra MVU til LVU. Samlet er der derfor nu yderligere 1.500 studerende på LVU og 1.500 studerende færre på MVU

Fra 2020 og frem forsætter dette optagelsesmønster. Årligt optages yderligere 1.000 personer på LVU, mens optaget på MVU falder med 500 personer årligt. I det stiliserede eksempel antages det, at det tager 3 år at gennemføre en MVU og 5 år at gennemføre LVU. Det betyder, at der fra 2022 og frem årligt er yderligere 1.500 studerende på de videregående uddannelser. Heraf skyldes 1.000 studerende de to års længere uddannelsestid på LVU, mens 500 studerende kan tilskrives de, der frafalder LVU efter første år og dermed er et år længere i uddannelsessystemet.

Tabel 1

Stiliseret eksempel – studieaktivitet at optage yderligere 1.000 personer årligt på LVU, 2019-2080

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2080
Personer								
MVU	-1.000	-1.500	-2.000	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500
LVU	1.000	1.500	2.000	2.500	3.000	3.000	3.000	3.000
Ændring af studieaktivitet i alt	0	0	0	1.000	1.500	1.500	1.500	1.500

Kilde: Egne beregninger.

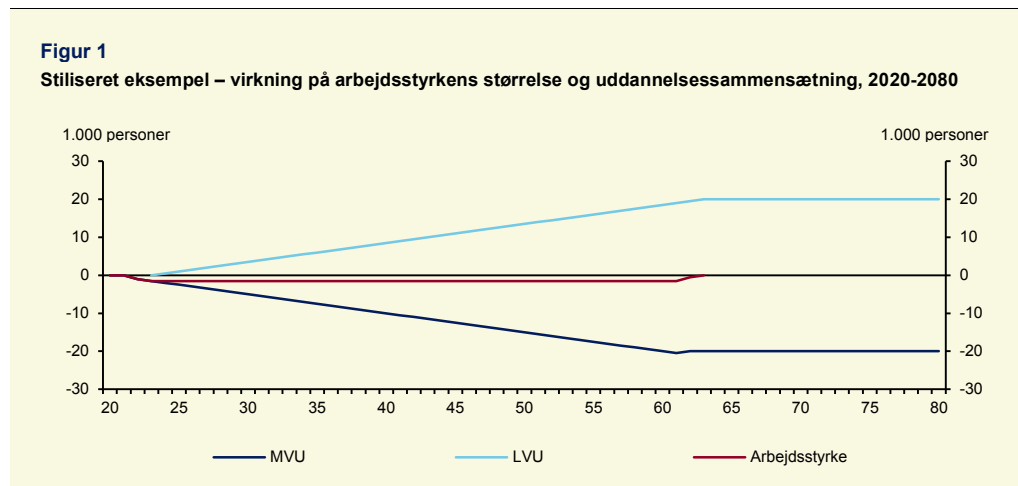
Det ændrede uddannelsesoptag i det stiliserede eksempel ændrer gradvist arbejdsstyrkens uddannelsessammensætning, *jf. figur 1*. I 2022 får 1.000 færre en MVU, hvorfor arbejdsstyrken falder med 1.000 personer, og i 2023 falder den med yderligere 500 personer. Først i 2024 indtræder de første yderligere 500 personer, der har fået en LVU, i arbejdsstyrken.

I det stiliserede eksempel antages det forsimplet, at begge uddannelsesgrupper er 40 år i arbejdsstyrken². Det betyder, at det ændrede optagelsesmønster og deraf følgende uddannelsessammensætning først er fuldt ud implementeret i arbejds-

¹ Uddannelses- og Forskningsministeriet, *Frafald blandt akademiske bachelorstuderende fra universiteterne inden for 4. år efter studie-start, jf. Danske Universiteters opgørelse*.

² Dog er de forskelle i beskæftigelsesfrekvens for 25-64-årige, der vises i tabel 2 nedenfor og bruges i beregningen, delvist udtryk for tidligere gennemsnitlig tilbagetrækning blandt MVU'ere end LVU'ere, og beregningen tager derfor i praksis højde for en effekt af forskellige gennemsnitlige tilbagetrækningsmønstre.

styrken i 2063, *jf. figur 1*. Herfra vil der permanent være yderligere 20.000 personer med en LVU og 20.000 personer færre med MVU i arbejdsstyrken.

Kilde: Egne beregninger.

Der kan generelt observeres en positiv sammenhæng mellem uddannelsesniveau og andelen af 25-64 årige, der er i ordinær beskæftigelse, *jf. tabel 2*.³ Denne observerede forskel kan imidlertid skyldes flere forhold.

Tabel 2
Andel af 25-64 årige i ordinær beskæftigelse fordelt på højeste fuldførte uddannelse, 2015

	I ordinær beskæftigelse
Pct.	
Ufaglært	52
Erhvervsfaglig	74
Kort videregående uddannelse	81
Mellemlang videregående uddannelse	79
Lang videregående uddannelse	84
I alt	65

Anm.: Andelen af de 25-64 årige er ekskl. studerende. Ufaglærte er personer, der ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse, dvs. grundskole eller gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelse.

Kilde: DREAM udtræk fra RAS 2015.

På den ene siden kan et højere uddannelsesniveau styrke den enkeltes erhvervsrelevante kompetencer og viden, hvilket øger sandsynligheden for deltagelse på ar-

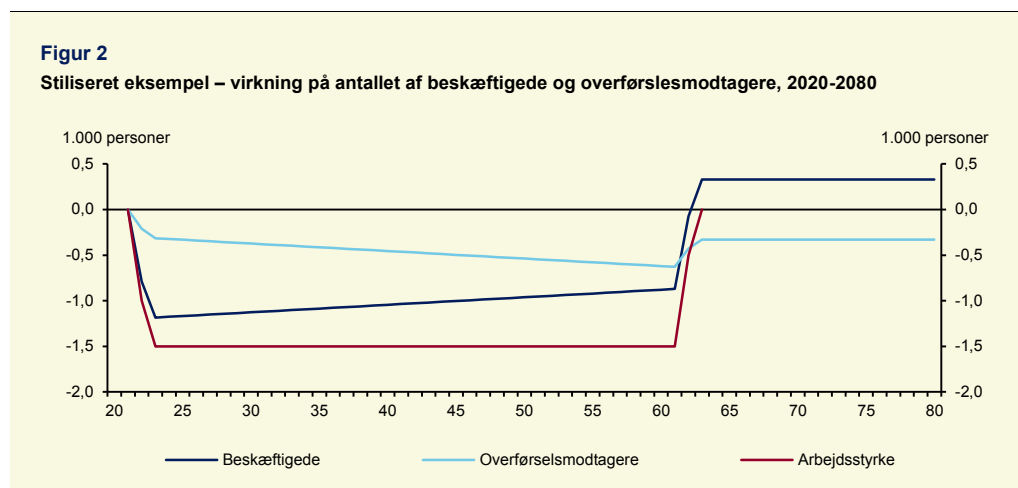
³ Faldet i andelen i ordinær beskæftigelse fra kort videregående uddannelse til mellemlang videregående uddannelse hænger blandt andet sammen med, at der er overvægt af mænd blandt de, der har kort videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse, mens der er overvægt af kvinder blandt de, der har mellemlang videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse, og at mænd har en marginalt højere beskæftigelse end kvinder.

bejdsmarkedet og mindsker risikoen for ledighed. Det benævnes normalt uddannelseseffekten.

På den anden side kan den observerede sammenhæng også være udtryk for, at de personer, der har størst sandsynlighed for at gennemføre en uddannelse, i forvejen besidder personlige egenskaber, som selv i fravær af uddannelse ville medføre en højere beskæftigelse. Dette benævnes normalt som effekten af personlige forudsætninger.

Finansministeriets normale regneprincipper tilsiger et gennemslag på en tredjedel (33 pct.) ved løft af uddannelsesniveaut fra mellemlang til lang videregående uddannelse. Det anvendte gennemslag bygger blandt andet på Finansministeriets empiriske analyser af gennemslaget af et øget uddannelsesniveau på erhvervsdeltagelsen, *jf. Finansredegørelse 2014, kap. 6.*

Dette gennemslag skal ses som et udtryk for uddannelseseffekten. I det stiliserede eksempel vil de personer, der gennemfører en LVU, få øget deres beskæftigelse med en tredjedel af den observerede forskel i beskæftigelse mellem MVU og LVU i *tabel 2*. Det betyder, at det initiale beskæftigelsesfald, der skyldes stigningen i antallet af studerende, gradvist vil blive modvirket af, at de, der opnår en LVU, har en højere beskæftigelsesgrad, *jf. figur 2*. Fra 2063 og frem, hvor ændringen er slået fuldt igennem på arbejdsstyrken, vil beskæftigelsen årligt være 330 personer højere som følge af det øgede uddannelsesniveau. Antallet af overførselsmodtagere vil være tilsvarende lavere.

Kilde: DREAM udtræk fra RAS 2015, Finansredegørelse 2014 og egne beregninger.

I forhold til virkningen på de offentlige finanser lægges det til grund, at drifts- og SU-udgifter efter tilbageløb til en studerende på en videregående uddannelse er ca. 105.000 kr. årligt. Derudover er der taget højde for stigningen i beskæftigelsen, der skyldes et højere uddannelsesniveau, og ændret arbejdsudbud under uddannelse.

Det stiliserede eksempel viser, at de offentlige finanser i 2025 svækkes med omtrent ½ mia. kr. som følge af øgede uddannelsesudgifter og lavere arbejdsudbud under uddannelse, *jf. tabel 3*. På langt sigt, når den ændrede uddannelsesadfærd er slået fuldt ud i arbejdsstyrken er virkningen på de offentlige finanser (den primære offentlige saldo) omtrent neutral.

At effekten på de offentlige finanser ikke er positiv på langt sigt skyldes blandt andet den begrænsede forskel i beskæftigelse mellem personer med MVU og LVU. Samlet set har uddannelsesløftet i det stiliserede eksempel en lille negativ effekt på de offentlige finansers holdbarhed. Den finanspolitiske holdbarhedsindikator (HBI) svækkes med ca. 0,01 pct. af BNP svarende til ca. 0,2 mia. kr.

Tabel 3 Stiliseret eksempel – virkning på primær offentlig saldo		
	2025	2080
Mio. kr. (2018-priser)¹		
Driftsudgifter og SU-udgift	-160	-160
Ændret arbejdsudbud ²	-300	80
I alt	-450	-70

Figur 3 Stiliseret eksempel – virkning på velstand		
Mio. kr.		Mio. kr.
3		3
2		2
1		1
0		0
-1		-1
-2		-2
	2025	2080
	■ Arbejdsudbud	■ Højere produktivitet ● Velstand

Anm.: 1) Tallene for virkning på den offentlige saldo og velstand er afrundet til nærmeste 10 mio. kr.

2) Saldovirkningen af ændret arbejdsudbud er vurderet til ca. -200.000 kr., hvis en person går fra beskæftigelse til uddannelse. Saldovirkningen af en person, der går fra overførselsindkomst til uddannelse er vurderet til ca. 200.000, mens en person, der skifter fra overførselsindkomst til beskæftigelse vurderes at have saldoeffekt på ¼ mio. kr.

I figur 3 er det lagt til grund, at gennemslaget af uddannelse på produktivitet er 67 pct., og at BNP-virkningen pr. fuldtidsbeskæftiget er ca. 1,1 mio. kr. for en person med en mellemlang videregående uddannelse og ca. 1,3 mio. kr. for en person med en lang videregående uddannelse.

Kilde: Finansregulering 2014, DREAM udtæk fra RAS 2015 og egne beregninger.

I 2025 svækkes velstanden med omtrent 1¼ mia. kr., *jf. figur 3*. Svækkelsen skyldes det lavere arbejdsudbud som følge af flere studerende. På langt sigt øges velstanden med omtrent 2¼ mia. kr. årligt. Det skyldes hovedsageligt en højere produktivitet blandt personer med LVU. Dertil kommer et mindre bidrag fra et øget arbejdsudbud.

Det skal dog bemærkes, at den gennemsnitlige løn og beskæftigelsesfrekvens på et givet uddannelsesniveau, som indgår i Finansministeriets fremskrivninger, dækker over betydelig variation på tværs af hovedområder og uddannelser inden for et givet uddannelsesniveau.

Dette afspejles blandt andet i analyser, hvor det fx fremgår, at det samfundsøkonomisk generelt er mere rentabelt at uddanne en faglært (ungdomsuddannelse) end en humanist (lang videregående uddannelse), når der ses på gevinster og om-

kostninger over et livsforløb, og det antages, at de unge, som ændrer uddannelsesvalg, har motivation og forudsætninger herfor, *jf. Universitetsuddannelser til fremtiden - Udvalg om bedre universitetsuddannelser (2018)*.

Med venlig hilsen

Kristian Jensen
Finansminister